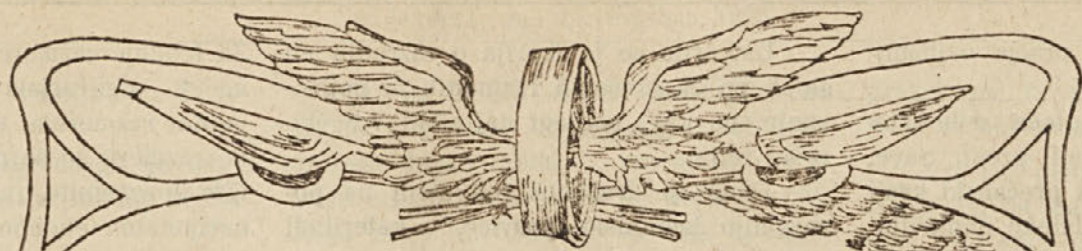
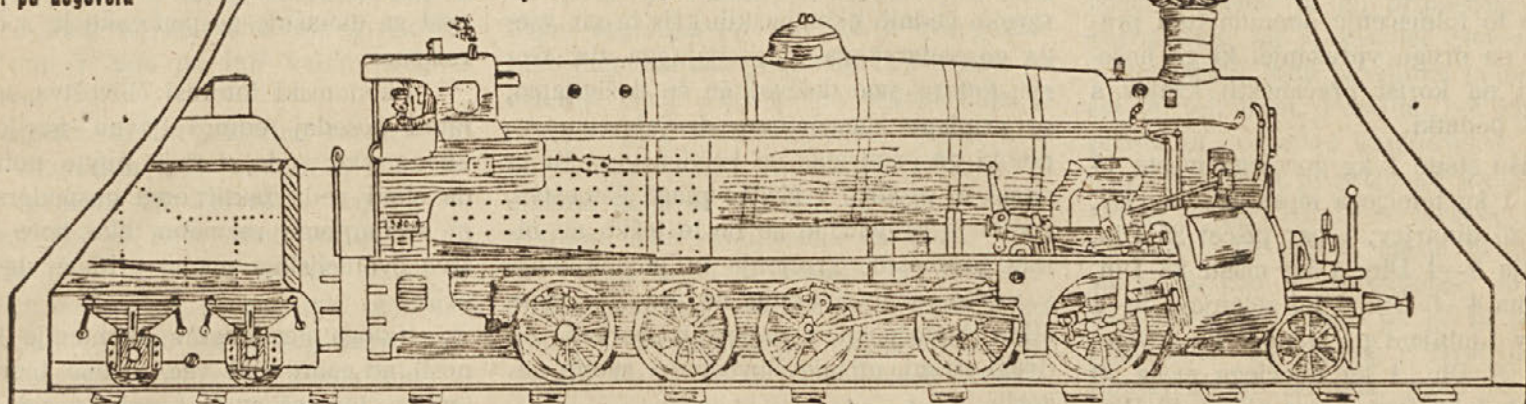

Letna naročnina
Din 18.—
Posamezna številka
Din 1.50
Oglasi po dogovoru

Upravništvo in ured-
ništvo:
Ljubljana VII, št. 65
Izhaja 15. vsakega
meseca.

S polno paro v bodočnosti.

STROJEVODJA

Štirokovni list strojevodij kralj. Srbov, Hrvatov in Slovencev.

LETO I.

V Ljubljani, dne 15. avgusta 1923.

ŠTEV. 8.

Enakopravnost!

Živimo v državi, ki je, vsaj tako nam v enomer zatrjujejo izvestni politiki, demokratična, napredna, enakopravno urejena, ter bi po naziranju teh izvestnih ljudi, zbog zgoraj omenjenih in v ustavi zajamčenih dobrin, moglo prenehati vsako nezadovoljstvo. Vedno se stika po takozvanih državnih elementih in separatistih, ki so baje na delu, da uničijo s težko krvjo priborjeno svobodno in demokratično državo.

Vse prav, da se preganja ljudi, ki to našo državo sovražijo iz dna svoje kosmate duše, ne moremo se pa strinjati, da se preganja ljudi, ki z današnjim režimom niso zadovoljni in se jih proglašajo za protidržavne elemente, edino zato, ker si upajo dajati javno izraza svojega nezadovoljstva, napram metodam, ki bi pri količkaj majhni uvidevnosti, lahko izostale, ki pa mnogo pripomorejo k poslabšanju gospodarskega položaja socialno nizko stoječega in obubožanega javnega državnega nameščenca in železničarja. Če pa hočemo biti popolnoma objektivni, moramo konstatirati, da ljudje se niso rodili kot protidržavni elementi i nezadovoljneži, da jih je pač

moral nekdo vzgojiti in da je to vzgojo zaenkrat prevzel naš notranji režim.

Nočemo se tukaj nadalje dotikati ne političnih strank in ne posameznih oseb, ki z današnjim režimom živijo in padejo, hočemo samo dokazati in sicer objektivno dokazati, kako se pri nas vzgaja protidržavne elemente, separatiste in nezadovoljneže.

Cela Evropa, če ne celi svet je dobro poučen o naših notranjih sporih, ki temelje po večini na gospodarsko ekonomskimi odnošaji, ki so danes več ali manje krivični, neenakopravni.

Če nastajajo mezdni spori in gibanja, gotovo ne nastajajo radi luksusa, ampak gotovo iz gotovega razloga. Če kdo sovraži gotovo osebo, ima razlog za to, sovraštva radi luksusa gotovo ne goji nihče. In če je železniški nastavljenec nezadovoljen s svojim položajem, gotovo ima svoj vzrok. In če hočemo priti celemu kompleksu sovražstev in nezadovoljstev do dna, moramo iskati povod za ta dejanja ali lastnosti, ter če imamo resen namen to odpraviti, moramo na delo za odstranitev teh vzrokov, nikdar pa tega ne dosežemo na enostaven način, da takemu nesrečnežu za-

mašimo usta s pestjo in mu grozimo z apsom in ga proglašamo za elementa, ki je državi nevaren, toraj nevaren tudi človeštvu.

Take metode niso ne demokratične, še manj pa pravične, in oni ki z njimi operirajo so pristni protidržavni elementi in škodljivci državnega obstoja.

Gospodarski krivični odnošaji ustvarjajo nesoglasja med posameznimi razredi, ki se po občutku krivic stopnjujejo ali padajo. Ker smo pa dali članku naslov Enakopravnost, se hočemo za danes omejiti samo na par konstatacij, ki gotovo niso v skladu z enakopravnostjo. Če kje, bi mogla obstojati enakopravnost pri gospodarskem državnem temelju, to je pri železnici. In vendar je ni. Evo vam. Strojvodja drž. železnice v Ljubljani gotovo služi istega gospodarja kot njegov poklicni kolega v Nišu. Nikakor nočemo izrabljati osebno sledečega dejstva proti svojemu stanovskemu kolegu v Nišu in mu privoščimo gospodarskih dobrin v polni meri. In vendar zasluži strojvodja v Ljubljani daleko manje pri večjem številu prepotovani kilometri kot kolega v Nišu. Nastaja diferenca med 1200 kronami in 1500 dinarji; razlika je sicer še veliko, veliko večja, pa

vzamemo radi objektivne prsoje najmanjšo obstoječo razliko.

Prečanski kraji so glede dohodkov drugače odmerjeni, kot oni preko Save, ker se na splošno trdi, da prečanski kraji gospodarsko ekonomsko daleko nadkriljuje one v notranjosti Srbije, ter so zbog takega naziranja tudi take razlike potrebne. Če pa je to tolmačenje obenem tudi pravično, je pa drugo vprašanje, ki ga hočemo rešiti na korist prečanskih krajev s sledečimi podatki:

V Nišu stane 1 kg govejega mesta 14 dinarjev, 1 kg telečjega mesa 12 dinarjev, 1 kokoš 25 dinarjev, 1 par piščet 25 Din, 1 kg sadja 3—4 Din, 1 kg masti 28 Din, 1 kg kruha 4—5 Din, 1 kg zelenjave 3—4 dinarje; v Ljubljani pa stane 1 kg govejega mesa 27 Din, 1 kg telečjega mesa 29 Din, 1 kokoš 50 Din, 1 par piščet 40 Din, 1 kg sadja 6 Din, 1 kg masti 35 Din, 1 kg kruha 7 Din, 1 kg zelenjave 8 Din itd.

Našteli bi lahko še več, pa upamo, da samo to zadostuje in dokazuje, da je plačna razdelitev skrajno krivična in neopravičljiva, ki bije v obraz toliko hvalisani in propagirani enakopravnosti.

Nočemo s temi konstatacijami vzgojiti nezadovoljstvo, konstatiramo in pribijamo, da se s takimi sredstvi in na tak način vzgaja nezadovoljstvo že celih pet let in da je skrajni čas, da se s takimi metodami preneha in to krivično naziranje odpravi, če nočemo, da ne bo iz prečanskih delavnih mas nastala ena sama armada trdno sklenjenih separatistov in nezadovoljnih in če hočejo protidržavnih elementov.

Kdor hoče odpraviti v naši državi protidržavne elemente in separatiste, ki tabore na temelju krivičnih gospodarsko ekonomskih in neenakih odnošajih, naj odpravi te temelje in nadomesti s pravičnimi in enakopravnimi v duhu zdravega in iskrenega demokratizma, enakosti in bratstva.

Zginili bodo separatisti, brez bajonotov, apsov in terorja čez noč. Bojimo se pa, da tudi v tem času še govorimo gluhim ušesom.

Glavni vzroki ekonomskih kriz.

Čas, v katerem živimo, je revolucionaren, ne krajevno revolucionaren, temveč svetovno revolucionaren. Ker so si ekonomične krize vseh držav enake, je umevno postalo enako tudi mišljenje tistih, kojih misli obvladujejo v prvi vrsti ekonomske prilike in razmere. In tako je našla ta misel, ki jo je formuliral in znanstveno podprl Karl Marx plodovita tla.

Ustvarila se je teorija o razredih ali slojih po ekonomskih razmerah in pojmovanju, na kaki podlagi naj sloni ves človeški red.

Današnji družabni red sioni na poznavanju lastninske pravice, v katerikoli obliki, in državni zakoni ščitijo to pravo. Ravno v tem pa vidi velik del človeštva vzroke vednih ekonomskih kriz in vir vsega gospodarskega in socialnega zla. Gorje, katero smo doživeli in še doživljamo, se pripisuje današnjemu družabnemu redu, ki ga smatramo za krivičnega. In ta misel je prodrla v široke plasti človeštva, rodila je prepad, ki se bo le težko ali nikoli premostil. Trpljenje in pomanjkanje v vsakdanjem življenju na eni in temna slika bodočnosti v najlepših barvah na drugi strani, utrjuje človeštvo v svojih nazorih.

Kako lepa in krasna je slika bodočnosti, proti revni, razdrapani in iz vseh ran krvaveči sedanosti. Ali se je čuditi, da pridobiva ta slika vedno več privrženec. Naj se še toliko govori in piše proti utopiji socialističnih načel, naj se prinese vse polno dokazov o praktični nesposobnosti socialistične teorije, vse to ne zaleže in ne bo zaleglo.

Kamorkoli pogledamo, vidimo popolno nesposobnost, rešiti človeštvo iz te zagate, kamor je zašlo. Ali je ta zagata potek razvoja, ali jo je resnično stvoril današnji vladajoči družabni red, to masa ne raziskuje, ona vidi le gorje in krivci tega gorja so njej osebe ali sloj ali razred, ki ima moč, da delijo narodu dobrote in krivice. Gospodarsko stanje človeštva je rodilo misel o krivični razdelitvi gospodarskih dobrin, dalje je pokazala, da že celotna ekonomska veda ni šla pot naravnih zakonov, da je bila popolnoma enostranska, neupoštevajoč celotno človeštvo kot tako, temveč se je ozirala samo na gotove sloje človeštva, med tem ko drugi sloji niso tvorili predmet ekonomskega znanstva, temveč so bili le kot potrebno zlo podrejene milosti in nemilosti onim slojem, katerim je služilo znanstvo nacionalne ekonomije.

Veda nacionalne ekonomije je bila veda pridobivanja. Dosedanja nacionalna ekonomija je znala dvigniti produkcijo, povečati dohodke, vse drugo pa je prepustila prosti konkurenci, da ona izregulira in izenači prosti tok. In ako so bili veleumi na krivi poti in se sedaj njihov evangelij podira, je mogoče historični materializem vendar-le kolikor toliko upravičen. Ne moremo namreč misliti, da bi se ideja popolnoma samostojna in od gospodarskih razmer popolnoma neodvisna, mogla motiti in skozi stoletja nepravdo trditi.

Za tedanje razmere je bila ta veda prava, ker je odgovarjala gospodarskim in socialnim razmeram. Gospodarske in socialne razmere so se pa potom razvoja temeljito spremenile, in s tem je tudi izgubila nacionalna ekonomska veda, ustvarjena in edino veljavna za pretekle socialne in gospodarske razmere, svojo edino veljavnost za današnje gospodarske in socialne razmere.

Ekonomski interesi človeštva so prehiteli dosedaj edinoveljavno nacionalno ekonomsko vedo, ter je nujno potrebno, da sledi veda faktušnemu gospodarskemu in socialnemu razmahu, ako hoče človeštvo evlucijskim potom priti iz vladajoče krize.

Naloga nacionalne ekonomije bodočnosti ne more biti več, samo teoretična kritika, temveč mora krepko poseči v dani gospodarski in socialni položaj človeštva, odkrito pripoznati dosedanje zmote in iskati pravo pot, ki jo zahteva obči blagor človeštva.

Razlika, ki so jo ustvarile ekonomske razmere je tem globokejša, ker je razdvojila duševni proletarijat, da vidijo eni v drugih zgolj teoretike in nasproti drugi v enih le plačane zagovornike obstoječega krivičnega družabnega reda.

Nesposobnost izvleči voz iz blata izvira v prvi vrsti iz tega, da je politična moč v rokah večine, ki so njej popolnoma predrugačene gospodarske in socialne razmere še tuje, oziroma še ni imela prilike spoznati zmote stare ekonomske šole.

En primer, kako težko se prilagodi močna večina novemu naziranju, smo tako videli pri mirovni konferenci v Parizu. — Pač nihče ne bo upal trditi, da bi ne bili Clemenceau, Lloyd George in Wilson manj vredni duševni možje, kljub temu pa je videl vsak človek, da ti možje niso hodili pravo pot, da to, kar so oni ustvarili, ne more biti stalnost in da je bilo njihovo delo skrajno krivično. Ti možje so znašli besedo o samoodločbi narodov, vedeli so, da bo med narodi učinkovalo, toda kako globoko bo to učinkovalo med narodi in kake posledice bo to rodilo, tega oni niso mogli znati, ker niso nikdar skusili, da bi jim odločevala tuja roka. Teptani in ogoljufani narodi so si to dobro zapomnili in danes vidimo, da so sklenili vsi ogoljufani narodi pri sebi prevreči pri prvi dani priliki celo s tolikim trudom sezidano stavbo Pariškega miru.

Če bi ga imenovana trojica razumela, da se je ideja o narodni svobodi v vseh narodih temeljito predrugačila, da hočejo postati narodi samostojno odločujoč faktor ne pa sredstvo tuje ekonomične in politične moči in bi to upoštevala in po tem

ukrepala, oi napravila vesoljnemu človeštvu neizmerno dobroto.

Tako pa je ustvarila nasprotje dveh svetov, ki se mirnim potom nikdar ne bo sta poravnala.

Tukaj jasno vidimo, kako težko se prilagodijo oni, ki imajo trenutno moč v svojih rokah, novim zahtevam in novim razmeram. V tem pa leži veliko tragike človeštva.

Gospodarske in socialne razmere in z njim združenih velik kompleks trdo vezanih vprašanj sili človeštvo naprej, — trenutna moč pa hoče ostati večna, — na ta način trčita dve sili eno ob drugo in posledica bo: dnevni gospodarski boji, ker večina ljudstva zahteva prilagodjenje mišljenju novemu ekonomskemu položaju.

Vedno menjajoče ekonomske prilike vplivajo nedvomno na mišljenje mas in je radi tega nemogoče obiti s silo potom menjajočih gospodarskih in socialnih razmer, nastalo mišljenje v masah.

Vplivati na mišljenje nastalo iz ekonomskih prilik, je le mogoče, ako sloj ali razred, ki ima trenutno moč v svojih rokah, prilagodi ekonomske razmere mišljenju, ki so ga rodile menjajoče ekonomske prilike.

Ubiti gospodarski boj s silo in uničiti uporno misel bojujočega dela človeštva je nesmiselno. *Kako je mogoče ubiti misel, ko je pa vzrok misli ostal nedotaknjen?*

Delavec, ki živi v slabih ekonomskih razmerah, ne more drugače misliti kakor misli, popolnoma zastoj bi bile etične pridige o vzvišenosti življenja in o plemenitem stremljenju.

V slučaju nasilja se bo mogoče udal, mogoče bo skušal razumeti z najboljšo voljo ideologijo sloja ali razreda, od kojega mišljenja so ekonomske prilike v danem slučaju odvisne, toda ekonomske razmere ga spravijo z vso silo nazaj k prvotni misli in boj se začne z nova.

Žalibog, da se najdejo ljudje in ravno na merodajnih mestih, ki mislijo in trdijo, da so ekonomski boji delo strokovnih organizacij.

Toda o težkih in krvavih gospodarskih in socialnih bojih v starem in srednjem veku nam poroča zgodovina, ko še ni bilo strokovnih in podobnih organizacij.

Verjamemo, da strokovna organizacija delodajalcu ni ljuba, mogoče je tudi, da ukrene nekaj, kar bi lahko izostalo, res pa je, da tudi organizacija delodajalcev ne izziva le hvalne kritike.

Strokovna organizacija je seveda sila — toda ravno ona je pripomogla, da se je ublažil boj med delom in kapitalom. Angleški industriji to tudi sami priznavajo.

Čas pa bi bil, da bi delodajalci ne gledali strokovne organizacije, kot enostransko bojno sredstvo, temveč da bi jo začeli ceniti, kot sredstvo in pot k socialnemu miru in tudi ako bi bila ta zgolj bojna organizacija.

Bolje je vendar, če imajo opraviti z bojno organizacijo, kot pa z neorganizirano maso, ki zna proglasiti boj, ne zna pa skleniti miru. Strokovna organizacija je posredovalka med faktičnimi mislimi, ki jih rodijo dejansko ekonomske razmere in mislimi sloja ali razreda, ki ima v rokah trenutno moč ekonomskih razmer.

Gospodarski in socialni boj ni posledica organizacij, marveč leži vzrok bojev vedno v menjajočih se ekonomskih razmerah. Tu je potem temelj vseh »prekucskih« misli, ki dalje razpredene pridobijo na obsegu, da se končno pripravljajo na odločilni naskok, odpraviti enkrat za vselej te razmere, ki so rodile te misli.

Zastaviti tem mislim pot, sklicevaje se na razum in neizpeljivost zahtev in želj je brezmiselno, če se jedra samega ne dotakne, ki je dal povod takim mislim. Da pa bodo idealni razlogi združeni s pravnimi ekonomskimi uredbami vplivali na zadovoljstvo človeštva jako blagodejno, je pa gotovo.

Vzrok vsej krizi leži v tem, da naravnih gospodarskih zakonov ne poznamo.

Ekonomske razmere se neprestano spreminjajo, to spremembo čutijo najprej prve bojne vrste v boju za vsakdanji kruh, toda ne znajo pravilno operirati, med tem ko doznajo za spremembe onih, v kojih rokah je moč, so prve naletele že zopet na spremenjeno pozicijo sovražnika in ta igra se ponavlja vedno in vedno znova.

Mogoče pridemo na ta način bližje potu, ki pelje k popolnemu razumevanju *naravnih gospodarskih zakonov* in s tem h končni rešitvi vseh kriz.

Reveži in slepci.

Vse, kar se godi danes v nas in okoli nas, je z zdravim razumom in logično mislijo nemogoče razumeti.

Razlaga je mogoča le, da je vsak pojav nujna naravna potreba občega razvoja, ter utemeljen v naravnih zakonih.

Refleks svetovne zmede vidimo v naših železničarskih vrstah. Človeštvo ne more priti do miru in zadovoljstva ne tu ne tam.

Ta sedaj v naših vrstah vladajoča psiha se da empirično razložiti.

Do prevrata je bil slovenski in slovenski železničar več ali manje nesvoboden. Obstojala je pisana enakopravnost, v

praksi pa ta pisana enakopravnost de facto ni obstojala.

Pri isti pridnosti in istih vrlinah, je v slučaju, da sta pridnost in vrlina obvladale, Slovenec dosledno podlegel, ako je prihajal v poštev tudi Nmec. Pri konkurenci Slovenec ni bil pripuščen. Bili so pač slučajji, da je zasedel Slovenec kako važno mesto, toda pravilnim potom ni prišel do teh mest. Pravilno pot imenujemo prosto in svobodno konkurenco. Na primer: razpisano je službeno mesto. Prosilcev je veliko. Ali bi se izvršilo imenovanje pravilnim potom, moral bi dobiti mesto strokovno najsposobnejši brez ozira na narodnost. Tako pa se ni postopalo. Posamezne narodnosti v Avstriji so bile zainteresirane na tem, kako so zasedeni različni službeni uradi. Največji interes je imel na tem nemški narod. Ta interes je imel socialno in politično podlago. Socialno, da je spravil čimveč svojih ljudi do kruha, politično, da je s temi ljudmi lažje vladal posamezne narode. Iste interese so imele tudi druge narodnosti, le političen interes je bil dokaj različen nemškemu. Tako, da o kaki pravici v tem oziru ni bilo niti govora. To vse so čutili slovenski železniški uslužbenci instinktivno. Političnim potom se je dalo še kaj malega doseči. Seveda je moral biti Slovenec, ki je potom politikov zasedel kako važno mesto, službeno izborna kvalificiran. Ako je manjkalo kvalifikacije, pa tudi politiki niso ničesar dosegli. Pravilnim in svobodnim potom, brez pomoči politikov, ni bilo mogoče priti naprej.

Ker je malo slovenskih železničarjev bilo tako srečnih, da bi imeli stike z uplivenimi osebami, eni so jih tudi odklanjali, so se slovenski železničarji udali nekaki usodi, utihnili, delali službo in mirno živeli.

Ta mir je bil navidezen, trenuten in prisiljen. Upi in nade pa niso zamrle. Sanje in želje po sreči niso zamrle, tele so neovirano naprej in čakale trenutka, ko zapiha veter, da plane ogenj visoko, visoko. Ni to nič slabega, upi in stremljenja so temelj človeškega razvoja. Ako stremi vsak posameznik naroda po napredku, se postavi na ta način ves narod na višjo stopnjo. Pa ne v vsakem slučaju, dani morajo biti gotovi pogoji. Vsi sloji naroda morajo vedeti in znati, kaj hočejo, kulturna razlika med posameznimi sloji ne sme biti prevelika. Predvsem pa je inteligenca poklicana, da pozna natančno položaj svojega sloja in celega naroda. Inteligenca mora vedeti, kaj je izpeljivo in temu izpeljevanju posvečati vse svoje moči, da se izpelje.

Inteligenca mora znati, katere želje so neizpeljive, ki so v protislovju z naravnimi zakoni, torej utopistične.

Z eno besedo, velik čas mora najti velike ljudi.

Prišel je prevrat, zapihal je veter v tlečo žerjavico in plamen je švignil visoko — previsoko.

Od roda do roda skrbne negovane želje so planile z vso močjo na dan, liki hournik po močnem dežju, so se razlile po planjavi in drle naprej. Sovražnik, ki nas je tlačil, je strtl, sedaj si bomo delili usodo sami, nebesa so prišla na zemljo. Sedaj te imamo sreča naša.

V tem splošnem navdušenju je mislil skoro vsak železničar na dolžnosti, ki jih ima nova država do njega, malo pa je bilo onih, ki v tem splošnem navdušenju niso pozabili na dolžnosti napram državi. Med temi slednjimi smo se nahajali slovenski strojvodje.

En sovražnik našega naroda je bil pobit, sovražnik brezdelnega življenja, večnega veseljačenja je pa ostal, narava je ostala ista, kakor je bila, njeni zakoni veljavni kakor prvi dan.

Človeško dejanje je vezano na te naravne zakone in bo vezano tako dolgo, da bode zapustil zadnji zemljan to solzno dolino. Iti preko naravnih zakonov je nemogoče; ako hočeš živeti, se jim ukloni, ako jim nasprotuješ, moraš umreti. Kar velja za posameznike, velja za narode. Ako se kak narod noče držati naravnih zakonov, bo prišel drug in ga naučil, kako mora živeti.

To vse je treba znati, predvsem pa mora znati to inteligenca, ako sploh reflektira na to ime. Pri nas se je pozabilo na vse. Resnici na ljubo moramo konstatirati na tem mestu, da so se železničarji v prvem času preobrata od vseh slojev v državi v tem oziru najbolje zadržali.

Ljudje, ki so sedeli na šolskih klopeh, s katerimi smo še včeraj prijateljsko kramljali, so postali čez noč vplivni možje. Bili so to navadni ljudje, ki so se pečali s politikom. Toraj ljudje tiste vrste, ki so s ponosom govorili, da za njimi stojijo tisočere množice.

Veliko imamo ugovarjati, kako se je vse to izvršilo. Ljudje, ki so dobili tako nenadoma vso moč v roke, si v kritičnem trenutku niso bili na jasnem o namenu te moči. In v tem leži vsa naša tragika. Ako si je mož, ki nenadoma dobi vso moč v svoje roke, na jasnem o pravem pomenu te moči, potem pravimo, ta mož je velik človek.

Da je obstojala nejasnost v tem oziru, leži vzrok v naši preteklosti, v naši nebrzdani želji po nečem, kar si pač predstav-

lja vsak po svoje. Zgrešeni namen je seveda izpodbil ravnotežje, ladja se je nagnila in potop se je pričel.

Drugače sicer resni možje so bili potegnjeni v ta vrtinec in čisto resno nekako samozavestno so ponavljali fraze desperadov, da sedaj je čas, da se nekaj vjame; kar bo kdo dobil sedaj, to bo imel. Ako bo sedaj sedel na mehko, bo sedel do smrti.

Da so manjkali, trajno mehko sedečim, vsi temelji, to ljudem ni dalo misliti. Le hitro nekaj doseči, to je bila vseobča želja. Ta psiha se je polagoma vrinila tudi med vrste železničarjev in jim zmešala glave. Čez noč so se predrugačile razmere. Kolegijalnost je izginila in medsebojno zaupanje je pri večini zamrlo. Pričel se je notranji boj posameznika proti vsem.

Po naravnem zakonu se mora umakniti šibkejši močnejšemu, ako tudi ne boljšemu. Tako je bilo! Tisti, ki so imeli največ nesramnosti in drznosti v tem medsebojnem boju, bo nazadnje zmagal. Po zmagi je prišlo maščevanje. Zmagovalec je vlekel rep svojih privržencev, ko so hoteli solnčiti se v njegovi milosti.

Brezmiselno se je začelo, brezmiselno se je nadaljevalo. Mislil ni nihče, razun tistih, ki so iskali osebnih koristi in ti so mislili samo na se; kakor hitro pa so smatrali, da je lastna žlahtna oseba na varnem, so prerezali stike za seboj, ki jih je še vezal s privrženci. Tako se je delalo in tako se igra še danes.

Družabni stiki so ostali presekani in čreda skače in divja in neve kam bi se obrnila. Tu in sem najde oglodano kost reveža sebi enakega, z jezo prične griziti, a si navadno polomi zobe. Vse je razpredeno. Vsak išče in ne ve kaj, le samega sebe ne najde.

Biti vodnik svoje osebe se vstraši. Pri tem pa pritiska revščina na duri in na vrat vsaki dan huje in huje. Kar manjka glavi morajo noge nadomestiti, pravi pregovor. Ta pregovor ima svojo analogijo v nas samih, samo da mora revščina prenašati kozolce, ki jih je zadolžila glava. Kogar hočejo bogovi uničiti, ga nadarijo s slepoto.

Tu in tam se trenutno zjasni v kaki glavi in žalostno pripozna, da smo vsi reveži.

Da reveži po lastni krivdi, zbog svoje slepote. Padali so udarci po nas, ko smo bili pod tujim jarmom, razumeli smo, zakaj mora tako biti, namen teh udarcev nam je bil jasen. Jasen zato, ker je vihtel bič gospodar, ki je vedel, zakaj ga vihti, ker je imel jasne namene.

Ali nam je danes popolnoma jasno, zakaj smo tepeni? Obrnimo se, kakor hočemo, to nam ne more biti jasno, ker namena teh udarcev ne poznajo tisti, ki vihtijo bič. Ni jasnega cilja, ni vidnega smotra. Vsak je sebi namen!

Reveži in slepci, težko bo pomoči, pretrpeli ste mnogo in še trpite. Nekaj trpljenja je bilo mogoče potrebno, največjo kupico trpljenja pa ste si nalili sami. Radi tega tudi naravnim potom, potom zdravega človeškega razuma, ni mogoče najti vzroka vašemu dejanju.

Strokovna organizacija in politika.

Ne samo pri nas, tudi drugod, da pri vseh narodih, se živahno razpravlja o tem, ali naj bo strokovna organizacija samo bojovnica za izboljšanje gospodarskega položaja ali naj stopi tudi strokovna organizacija v politični boj.

Aktuelno je bilo to vprašanje vedno in sicer od časa, ko se je začelo novodobno socijalno gibanje, toda tako aktuelno kot je danes to vprašanje, ni bilo nikdar. Je pa to tudi umevno. Živimo v času, ko se je ruskemu proletarijatu posrečilo dobiti vso politično moč v svoje roke, in izpeljati v praksi to kar se je popreje celo vrsto desetletij le teoretično razpravljalo in razmotrivalo.

Oči vsega proletarijata so v resnici obrnjene proti vzhodu, ušesa neprestano poslušajo, se bodo slišale besede, da se je ruskemu proletarijatu posrečilo rešiti in sicer ugodno rešiti veliko socijalno revolucijo.

Šest let že ima proletarijat v Rusiji vso moč v rokah. Mir so obljubili iz vseh ran krvavečemu ruskemu narodu. Na vseh shodih in sestankih, po vseh listih so obljubovali mir in samo mir. Konec naj bode krvavemu plesu, konec vsem sovražnostim, ljudje naj se objamejo in sklenejo večno prijateljstvo. Koga naj bi ne omamile tako lepe besede in ruski narod je verjel, tem rajši verjel, ker je imel s svojo bivšo vladajočo gospodo hude, ja prehude izkušnje. Dovolj je vojske, dovolj je gorja, živelo bratstvo vseh narodov, živeli zapuščeni in zatirani, živeli mir, s takimi in enakimi klici se je vsula ruska vojska iz okopov in hitela domov, domov k dozdevni sreči.

In danes po šestih letih.

Revež ni imel pravice, poprej, ko je vladala gospoda, revež nima pravice sedaj ko vlada teror. Pač, pravica, ki jo je imel poprej mu je ostala tudi sedaj, da sme prelivati svoj kri. Vse, prav vse, kar so pripovedovali o miru, o sreči, vse je

bilo le gola laž. Nikjer miru, nikjer sreče, nikjer zadovoljnosti, povsod sovraštvo, — golo sovraštvo.

Morilci in ubijalci so vladali poprej, morilci in ubijalci vladajo sedaj. In mir in sreča? O mir in sreča sta še daleč, daleč. Na tej poti, ki jo hodi danes človeštvo, ne bode srečalo ne miru in ne sreče.

Bojimo se, da proletarske oči, ki gledajo proti vzhodu, ne bodo zagledale zaželjene sreče in da ušesa ne bodo slišale, blagodejnih besed, ki jih pričakujejo.

Da je ruska revolucija silno vplivala na ostali proletarijat, je pač samo obsebi umevno. Pod vtisom ruske revolucije se je gibal ves proletarski pokret ostale Evrope. Da je v tem času v proletarskem taboru vse vrelo in kipel, kdo bi se temu čudil.

Vedelo se je le, da je zmagal v Rusiji proletarijat. Drugih novic je pač bore malo došlo med nas.

Nejasnost je vladala ves čas, in dala domišljiji svobodno pot.

Vso to dobo od prevrata, ni bilo čuti drugzega, kot skrajno zabavljanje na eni strani in pretirano povečevanje na drugi strani.

Ne le, da je oživel razredni boj in razredna zavest, tudi v proletarskih vrstah so si stala mnenja v ostrem nasprotstvu.

Boj je pričel tam, kjer se je šlo za skupne gospodarske interese — v strokovni organizaciji.

Odkar so postale strokovne organizacije precej močnejše in postale zmogljive izboljševati svojim članom boljši socialni položaj, se je razmerje med strokovno in politično organizacijo bistveno izpremenilo, da prišlo je celo tu in tam do ostrih medsebojnih spopadov.

Strokovne organizacije enostavno niso več pripustile, da bi stale popolnoma pod vplivom politične organizacije, ter da bi jim politika mešala štrene.

Prišlo je tudi celo tako daleč, da so strokovne organizacije enostavno odpovedale pokorščino politični organizaciji glede političnih štrajkov.

Strokovne organizacije so polje, na katerih se križata dve veliki mnenji. Kaj je boljše, ali se bojevati, da se zboljša rečimo železniškemu osebju gospodarski položaj tako, da prav lahko živijo, ali pa se smatra gospodarski položaj za postransko stvar in se reče, vsejedno je, kako se Proletarcom pod tem družabnim redom godi tem slabše, tem boljše je to za revolucionarno idejo. Smoter boja strokovne organizacije ni zboljšanje gospodarskega položaja, marveč smoter je in mora biti le socialna revolucija. Le potom socialne revolucije je mogoče trajno oprostiti pro-

letarca suženjstva in mu zasigurati srečno in zadovoljno življenje.

Kdo ima prav, prvi ali drugi?

Čisto gotovo je, da more trajno in ugodno rešiti proletarsko vprašanje le socialna revolucija, o tem ni nobenega dvoma in o tem smo vsi enako prepričani. Neumne bi bile misli, da bi vladajoči razred kar meni nič tebi nič dal iz rok svojo oblast in jo prepustil proletarijatu. Da se najde kak posamezni kapitalist, ki je milega srca in socialno pravičen, je za nas pomembno, cel vladajoči razred pa ne bo dal nikdar pravic prostovoljno iz rok. Te pravice je treba izbojevati.

Dotlej je bila podlaga socialnemu gibanju samo teoretična, je bilo lažje dati celemu gibanju enotno smer, tembolj, ker je imela nemška socialna demokracija naravnost izvrstne teoretike. Ti izkušeni in naravnost učeni sodrugi so s svojim velikim znanjem znali hoditi vedno pota, ki so bila proletarijatu koristna. Imeli so tudi oni radikalno opozicijo, toda ogromna večina nemškega proletariata jim je zaupala in stala trdno za njimi, tako da opozicija niti ni prišla resno v poštev.

Reči se mora, da je v tem času splošni gospodarski položaj delovnega ljudstva napredoval, kako daleč pa se je ta proletarijat približal socialni revoluciji in v koliko je izpodbil temelje stavbi vladajočega kapitalističnega razreda, to seveda mi ne moremo soditi, ker se je svetovni gospodarski položaj z izbruhom svetovne vojne na mah preokrenil. Razvoj proletarijata in pot do socialne revolucije po začrtanih stezah sta bila z izbruhom svetovne vojne prekinjena.

Med vojno je prišla ruska revolucija in s tem praktična uvedba prejšnjih teoretičnih nauk. Radikalci, ki so bili prej v znatni manjšini so pridobili precej privržencev, ker so imeli priliko pokazati, da se da s hitrimi dejanji doseči uspehe. Brez vsega je pa treba priznati, da se je taktika radikalcev na Ruskem porušila. Pravoverni Marksisti so imeli uspehe na svoji strani. Toda treba je iti celi stvari do dna in ako se zasleduje razvoj, ne more nihče dalje trditi, da je bila taktika ruskih boljševikov pravilna in še manje, da se je obnesla. Seveda se dá cela ruska revolucija presojati iz dveh vidikov in tako je mogoče, da imasta obe stranki v svojih naziranjih prav. Ali je smatrati socialno revolucijo res kot tako in s tem trdno vezano s trajno ugodnim proletarskim položajem, ali pa smatramo revolucijo le kot navadno nasilje enega razreda nad drugim brez pomislekov na posledice, ki jih ima ona na splošni gospodarski položaj delavskega razreda.

Čisto gotovo je, da je človeštvo v svojem mišljenju in dejanju, ako ne popolnoma, toda gotovo v največji meri odvisno od gospodarsko ekonomskih odnošajev.

Ako opazujemo in zasledujemo razvoj človeštva od časa, ko je nam človeška zgodovina znana in pa do danes, vidimo, da se je vršilo celo človeško gibanje, da so temeljile vse večje vojne, vse ustaje in vsi prevrati na tekom časa spremenjenih in na napačnih gospodar. ekonomskih odnošajih. Marks pravi, da zgodovina človeškega rodu in ničesar drugega, kakor večni razredni boj. Vendar pa so bili razredni boji le mogoči, ker so bili gospodarsko ekonomični odnošaji na napačni podlagi, na to je Marks pozabil.

Ker sestoji po Marksu zgodovina iz razrednih bojev, mora slediti v vladanju eden razred drugemu, iz tega izvajanja mora nujno slediti v vladanju proletarski razred. Z nastopom proletarske vlade, ki mora po Marksu biti nasilna (diktatorska) se spremenita tudi dosedanje pravno naziranje in nacionalna ekonomija. Kako naj se vse to spremeni in sicer tako spremeni, da bo postal ta svet pravi pravcati raj, to nam je Karl Marks pozabil povedati.

Marksovi učenci boljševiki, ki so na tem, da kopirajo svojega velikega učeni-ka do zadnje pike, jako rigorozni, so pripeljali svoj voz samo do tja, kamor sega Marksova teorija. Dalje stvar za enkrat ne pojde o tem smo lahko vsi prepričani.

Tik predno je prevzel Ljenn vlado na Ruskem, je opisal in izdal knjigo, v kateri trdi, da bode izpeljal socialno revolucijo z današnjim sedaj živečim ljudstvom. Že po nekaj mesecih pa je bil Ljenn popolnoma drugzega mnenja in danes že je ruska socialna revolucija povsem nekaj drugega, kar je bila pred šestimi leti in mislimo, da ne trdimo preveč, ako rečemo, da ruske revolucije ne držita ne Ljenn in Trockij, temveč rusko revolucijo držita ententina brezglavost in imperijalizem.

Ljenn je prišel na površje, da je oznanjal mir in bratstvo in obdržal se je z vojsko, z uboji in umori.

V tej dobi je to velika pač velika izprememba.

Ruska revolucija je izgubila svoj glavni namen, ki bi moral obstojati v tem, da uredi gospodarsko ekonomske odnošaje tako, da ima proletarski razred res nekaj v tem, mesto tega je pa poslabšala že obstoječe gospodarske odnošaje tako, da je postala revolucija samo še sebi namen, ona ne more in ne nudi ničesar drugzega kakor revolucijo in nujna posledica vsega tega bo, da bo revolucija, kakor hitro bo gospodarsko pomanjkanje po-

stalo še bolj občutno kot je, razpadla in bo nastala reakcija.

Reče se naj kakor hoče, kdor resnično ljubi svoj rod in proletarski razred, ta ne more in ne sme slediti naukom, ki jih razširja Ljenin, ki jih razširjajo njihovi pripadniki v vseh državah sveta in tudi pri nas. Naj si bo revolucija še tako zmagovita, kakor je bila na Ruskem, ako se ne nudi trajnih gospodarskih uspehov, se ne moremo ogrevati zanjo. Ako bo imel naš proletarec od revolucije samo to, da bo trpel strašno pomanjkanje kruha in vseh drugih življenjskih potrebščin in smel prelivati v okopih svojo kri, potem take revolucije ne rabimo. Ako torej revolucija proletarijatu ne more nuditi in mu trajno zagamčiti to, kar nujno in trajno potrebuje, potem revolucija ni dosegla svojega namena, in je postala v taki obliki neuporabljiva. Potem je za vsakega, ki res misli, pot, po kateri so šli ruski revolucionarji nesprijemljiva, ter se more najti na vsak način druga pot, ki bo pe-ljala do pravega uspeha. Karl Marks ima prav, ko trdi, da je cela človeška zgodovina ena sama nepregledna veriga razrednih bojev, prav pa imamo tudi mi, ko trdimo, da so bile podlage tem razrednim bojem le gospodarsko ekonomski odnošaji.

Stvar naziranja pa je ako je treba, da sledi popolnoma taktiki dosedanjih slučajev, da se vodijo razredni boji le politično ali pa je mogoče ta taktika napačna in bi bilo bolje, da bi se bojevali razredni boji na gospodarskem polju.

Čisto gotovo pa je, da je človeštvo odvisno v vsem od gospodarsko ekonomskih odnošajev in da je politika le izrabljanje zamotanih in nepravih gospodarsko ekonomskih odnošajev. Ker je logična posledica našega naziranja, da je gospodarski odnošaj prvoten in da politika le sloni na gospodarskem odnošaju, da je edino mogoče, da se prenese pretežje razrednega boja na gospodarsko polje. — Jednino in hrbtenico proletarskega razreda tvori strokovna organizacija in ta edinica in hrbtenica proletarijata strokovna organizacija mora stati na stališču, da vodi in bije gospodarski boj. Potemtakem mora imeti strokovna organizacija le smotér, izbojevati svojim članom boljši gospodarski položaj. Ugovor komunistov, da bi pri takem postopanju trpelo revolucionarno mišljenje proletarijata, ter da preti nevarnost, da se proletarijat ne pomalomeščani, ne drži. Cela človeška zgodovina, ki je po Marksovi trditvi zgodovina razrednih bojev, nam ne da nobenega primera, da se je razred, ki bi se pripravljal, da je prevzel vlado v voje roke, pripravljal za prevzem na ta način, da je

sam sebe gospodarsko uničeval. Le gospodarsko krepko se razvijajoči razred bo v resnici zmožen prevzeti vlado in jo trajno obdržati v svojih rokah. Ni nam še popolnoma znano, kake utise so nesli domov nemški neodvisni socialisti podobni našim komunistom po obisku Rusije, lahko pa že vemo, da so bili popolnoma razočarani. Tako razočaranje bo doživel vsak narod, ki drvi v revolucijo le radi revolucije, ne da bi proletarski razred gospodarsko okrepil. Lahko z mirno vestjo trdimo, da ima strokovna organizacija, ako zasleduje le gospodarsko izboljšanje in kulturno dviganje proletarskega razreda za socialno revolucijo največ zaslug, v nasprotnem slučaju pa se lahko zgodi, da pokoplje politika njo samo in še socialno revolucijo zraven.

Še nekaj o razvoju električnih lokomotiv.

Zadnjič smo priobčili nekaj člankov o razvoju električnih lokomotiv in navedli poskuse s takimi stroji na Arlbergu. Omenjena je bila lokomotiva, kateri se dovaja električni tok za pogon na stroju vgrajenih elektromotorjev s pomočjo slične napeljave kakor jo opazamo pri naših cestnih železnicah. Železniško omrežje je torej v tem slučaju razdeljeno na različne odseke, ki dobivajo tok od posameznih električnih central. Ves promet z običajnimi električnimi lokomotivami na posameznih odsekih železnice je potemtakem popolnoma odvisen od dotične centrale. Lokomotiva sama je toraj brez dovajanega toka nesposobna za službo, ker nima pogonske sile. Samo na sebi umevno je toraj, da ima tako centralizirano obratovanje na železnicah svoje velike pomanjkljave. Ako odpove ena centrala in ni mogoče priklopiti električnega omrežja na kako sosedno ali rezervno centralo, stoji ves promet dotičnega odseka. — Obrat vseh na progi se nahajajočih vozil je odvisen od stanja. Njihove nade se opirajo na uporabo parne turbine v zvezi s kondenzatorjem. Pregreta para se razteza (ekspandira) pri nape-tosti kotla 14krat do vakuma 700 m/m vodnega stebra. Omenjena para preteče glavno v postranski turbini in izpuhne v kondenzator. Kondenzat (kondenzirana voda in hladilna voda) pritiska vrteča črpalka zopet v kotel v svrhu napajanja.

Kotel in podstavek lokomotive sta podobna običajnim lokomotivam z razliko, da nima ta lokomotiva batnega parnega stroja, temveč kakor rečeno večstopno enakotlačno parno turbino z zveznim učinkom, katera je spojena s pomočjo prigrabne spojke s trofaznim turbogeneratorjem, ki prenese tudi preobremenitev od 25 % za čas $\frac{1}{2}$ ure. Generator ožvišlja dynamo na enakomerni tok, ki se dogan s posebno manjšo parno turbino električnih vodov.

Nastalo je prizadevanje emancipirati se od odvisnosti električnih središč in zgraditi električno lokomotivo, ki proizvaja potrebni tok neposredno sama. Olajšalo je to vprašanje stremljenje lokomotivskih konstrukterjev, ki hočejo izkoristiti tudi v železniškem obratovanju parno turbino. Ista deluje, kakor znano veliko bolj gospodarsko kakor njen predhodnik — navadni batni parni stroj. Neposredno izrabiti se parna turbina ne da radi prevelikega števila njenih obratov v minuti.

Ali v zvezi s takozvanimi turbogeneratorji je dosegla turbina zmago na polju gospodarsko najcenejšega obrata. —

Na Angleškem se je razvila nova vrsta strojev — takozvana električna, kondenzator-turbinska lokomotiva na gradbeni način Ramsay.

Poizkusi s tako lokomotivo se vršijo tačasno na progi »Londonske in Severnozpadne« železnice. Njeni zgraditelji si obetajo veliko prištednje na uporabo vode in premoga proti drugim lokomotivam. Za pogon lokomotive so vzdani na stroju 4 trofazni elektromotorji in sicer dva na sprednjem delu in dva na zadnjem delu lokomotive. Vsi štirje motorji so med seboj tako zvezani, da se dajo skupno ravnati. Pogonska sila se razdeli na 8 zveznih osov, kakor pri običajnih lokomotivah. Zadnji del lokomotive je zgrajen kot zalogovnik za premog in za vodo ter nosi tudi že navedeni kondenzator z vsemi posameznimi deli.

Kočevska železnica.

Kot smo v zadnji številki omenili mimogrede, se je po nalogu Ministrstva Saobračaja ustanovila v Ljubljani sekcija za trasiranje novih železnic v Sloveniji pod vodstvom ing. Kaučiča. Kot svojo prvo nalogo je dovršila trasiranje prekomurske proge Ormož-Murska Sobota, ki se danes že gradi. Nato se je sekcija preselila iz Ljutomera v Ljubljano ter je začela letos zgodaj spomladi z trasiranjem takozvane kočevske železnice ki naj veže Kočevje z Vrbovskim na reški progi in naj služi kot važna in edina zveza z Jadranom po našem državnem ozemlju. Kot vzporedno delo ali pa tik po dovršenem proučevanju in merjenju kočevske železnice ima ta sekcija nalogo trasirati še proge Črnomelj-Lukovdol in Št. Janž-Sevnica kot apendanti del celotnega najnujnejšega železniško-gradbenega vzporeda.

Ker bo tudi naše čitatelje gotovo zanimal potek nove kočevske proge, hočemo jo v par besedah popisati ter jo nato iz strojnega stališča nekoliko premotriti. Znano je namreč, da bo otvoritev te proge dala ljubljanski trakijski službi drugo glavno smer od sedanje — to je smer na jug, k morju.

Iz sedanje končne postaje proge Ljubljana-Kočevje, iz Kočevja proti reški progi je karakteristična pokrajina z precejšnjo, skoraj enakomerno višino 400—500 m nad morjem. Manjši in večji vrhovi sicer pestrijo nekoliko enoličnost te kraške visoke planote, toda glavno posebnost ji daje do 300 m globoka, zelo ozka dolina reke Kolpe nekako polovico hoda med Kočevjem in Vrbovskim. Kolpsko korito, ki smeri od zapada proti vzhodu, je široko samo 500—800 m in obrobljeno z navpičnimi, do 300 m visokimi bregovi, kar predstavlja največjo oviro zgradnji vsake železniške proge med omenjenima krajema. Na hitro lahko opišemo tedaj pokrajino, kjer naj teče projektirana glavna proga sledeče: Od Kočevja nekako proti jugovzhodu kakih 20 do 25 km se nadaljuje kočevska visoka planota, obrobljena na vzhodu najprej od Rog-planine, v zadnjem delu pa v dolžini kakih 10 km od Poljanske doline, v višini 400—300 m nad morjem, ki se polagoma niža proti jugu kjer obroblja celo dolino in visoko planoto Kolpa. Na nasprotni strani Kolpe teče vzporedno s Kolpo srednjevisoko gorovje na čegar južni strani se nahaja dolinica reke Dobre, kjer leži tudi Vrbovsko ob obstoječi reški progi Zagreb-Reka.

Z karakterizacijo pokrajine je podan tudi ona projektirane proge. Od Kočevja pojde proga ka-

kih 20 km. po valovitem kraškem svetu z manjšim usponom na rob Poljanske doline, se spušča nato strmo po tej dolini na rob kolpskega korita, ki ga premosti s precej visokim mostom in se zopet vzpenja srednje močno na nasprotnem bregu do podnolja Lovniškega pogorja, ki ga podvoji z daljšim predorom ter doseže ob Dobri svojo zvezo k Reki. Najvišji uspon proti Reki bo znašal 16, od Reke pa 25‰, na krajši progi okoli 10 km. Opraviti imamo tedaj z bregovito železnico, kakoršna je tudi obstoječa proga Ljubljana-Kočevje, tako da bo celotna proga Ljubljana-Reka precej enotna proga v pogledu vzponov in padcev in s tem tudi z ozirom na uporabo enotnega tipa lokomotiv.

Proga bi imela od Kočevja naprej sledeče postaje: Mozelj, Knežja lipa, Čeplje, Staritrč, Radence, Lukovdol in Vrbovsko sever. Postajna razdalja je nekako 608 km. Od Kočevja do Mozlja vodi proga vodoravno ali pa z malim usponom navzgor, od Mozlja do Knežje Lije je uspon 11‰ in odtod pričinja padec skozi predor v Poljansko dolino do postaje Čeplje 19‰ in odtod do postaje Radence padec 25‰. Postaja Radence je končna postaja padca in ker premosti proga Kolpo tik za postajo, nastaja do Lukovdola uspon 16‰. Od Lukovega dola sledi skozi Lovniško pogorje 4900 m dolg predor v dolino reke Dobre in v postajo Vrbovsko. Predor bo imel manjši uspon.

Ker je za presojo iz strojnosluzbenega vidika važno najprej, da ugotovimo, da bo morala strojno službo vršiti Ljubljana deloma s pomočjo kurilniške podružnice v Kočevju in velja tedaj, da se bo promet odvijal vsaj na progi Ljubljana-Vrbovsko enotno, moramo povedati, da sedanji stroj obstoječe kočevske proge ne bo dolgo zadoščal potrebam. Izvedba proge glede usponov je nekako ista, kot bo nova, vsaj nahajamo na obstoječem prvem delu uspone oziroma padce do 20‰.

Celotna razdalja Ljubljane do Vrbovskega odnosno do vodilne postaje Srpske Moravice, ki je oddaljena nekako 4 km od bodoče postaje Vrbovsko sever — znašala bi 118 km. Zgraditi je treba 44 km. Smer nove zveze, ko bo dograjena, bo v prvi vrsti zveza Slovenije z južno ležečimi pokrajinami naše države ob morju. Kat najbližja luka prihaja v poštev Bakar-Brajčica-Baroš pri Reki; mnogo blaga pa pojde tudi iz Slovenije preko Kočevja ip Ogulina v Split, ki bo že letos ali drugo spomlad zvezan z svojim zaledjem potom normalnotirne glavne proge. Toda ne le Slovenija sama, tudi naš češki sever bo poiskal naše luke in direktno preko Jesenic vporabljal novo progo. Deloma prihaja v poštev tudi Nemčija in Avstrija.

Iz navedenih dejstev sledi, da bo nova proga postala takoj zelo važna prometna žila med jugom in severom. S tem bo podana takoj njena prometna važnost in tudi traksijska služba bo morala ravnati se po teh dejstvih in dostavljati za tako važno progo vedno zadostno število močnih in dobrih strojev na razpolago, da si bo proga ohranila svoj sloves. Vse pripomočke za redno in hitro odpremo bo treba uporabiti, da bomo kos svoji nalogi.

Končno bo pa kak čitatelj postal nestrpen in vprašal: »Vse je to lepo, ampak kdaj, kdaj bo to?! No, mnogo je sicer pesimistov, ki vidijo črno tam, kjer ni niti sence povoda za to. Nas pa navdaja zdrav optimizem — ker vidimo, da se železnice v naši državi ne grade kar tja v en dan temveč po gotovem načrtu, ki ga dan za dnem vidimo, da se polagoma urešniči.

Še bo jugoslovenski hlapon žvižgal ob našem morju in tudi ljubljanski — ne samo iz ostalih krajev naše domovine.

Ivan Ivanov:

Spomini.

Stali smo v gruči in poslušali stare strojvodje, ki so pravili o različnih ne-zgodah in doživljajih. Eden je pravil to, drugi ono, eden je hotel prekositi drugega in z različnimi dodatki svojo stvar bolj važno narediti. Imeli smo pa tudi specialiste, in ti so poskrbeli, da smo imeli med resnostjo in resnico tudi kakšen »hec«. Mi mladi pripravniki pa smo stali poleg njih, verno poslušali in se v duhu vežbali za stare dni, da bodemo v vseh ozirih vredni nasledniki naših starih kolegov.

Eden teh starih gospodov pripoveduje, koliko strahu je preстал, ko je vozil na 25‰ padca in vlak vsled slabih zavor niso mogli v pravem teku držati. »Mejduš«, pravi on, bolje ko sem zvižgal »bremsenfest« bolj je letelo, vse svetnike sem na pomoč sklical, svojih grehov sem se skesal, za vse slučaje, pa vse zaman, cug je vedno bolj in bolj divjal, končno se mi je le posrečilo z pomočjo »domfbremse« drveči vlak ukrotiti.

Drugi pripoveduje zopet kako so se mu lasje ježili, da so mu kapo privzdigovali in vzlic mraza je bil ves poten, ko se je vsled nepravilno postavljenih kretnic v drugi vlak zaletel.

Eden zopet pripoveduje, ki je sicer težko tudi do besede prišel, kako mu je bilo, ko pri premiku ni mogel regulatorja zapreti itd.

Mnogo bi bili ti stari možakarji še povedali in radi bi jih mi mladi še poslušali, a šlo je na dvanajsto uro. To pot nismo šli ne na firkelček ne na marjaš, bilo je namreč že po 25. v mesecu.

Šli smo vsak proti svojemu domu in po zavžitem kosilu je šel vsak iskat počitka da se okrepča za prihodnjo službo. Tudi jaz sem zlezal v posteljo. Kmalu ko sem zaspal, že so mi začele po možganih rojiti pripovedke starih strojvodjev. — V sanjah se vidim, da sem že strojvodja, hej, kako možko stojim na stroju, vozim čez drn in strn, navzgor in navzdol, čez hribe in skoz hribe, čez moste in skozi predoré, različne zapreke se mi nastavlajo in vzlic temu, da je kurjač že kapo zgubil, premagam z večšo roko vse ovire. Bliža se postaja, da bi se bolj postavil prižgem si vržinko. Z konservatorično spretnostjo zazvižgam z parno piščalko signal pri uvoznem znamenju misleč: »Evo nas in kedo je več!«

V postaji smo premikali, a tu je imel vrag svoj posel zraven. Neki vlak vozi z vso hitrostjo v postajo, imel je uvožno znamenje pomotoma na »prosto« in bi se

moral v naš vlak, oziroma v moj stroj zaleteti. Jaz upijem, maham, kričim, z mojim strojem pritiskam, da bi naredil prosti tir a vse brezuspešno, katastrofa je neizogibna. Z izbuljenimi očmi gledam in čakam, kako bo vlak v moj stroj treščil, toliko sem bil osupel, da niti na svojo rešitev nisem mislil.

Zdaj — zdaj — bo zagrmelo v mene. »Rrrbumf«, zaropota in najdem se ves poten pod posteljo in med padcem pode-rem še nočno omarico na mene.

Mati, ki je v kuhinji krpala moje perilo, prileti prestrašena v sobo in ko vidi kaj je, pravi: »Ja, Žane, kaj pa počenjaš?«

»Veršibam« sem se odrezal, postavim omarico po konci, zlezem nazaj v posteljo, se obrnem v zid, zamižim, in brez nadaljnjih ne-zgod sladko zaspim.

Razno.

V Avstriji se vrše že dalj časa poizkusi na nekoliko novih lokomotivah vrste 80. Namen teh poizkusov je praktična precenitev parnega pregrejalca Schmidtovega v raznih načinih in v različnih sestavih. V svrhu poizkusov se je izdelalo 5 lokomotiv vrste 80, in sicer 4 z velikimi dimnimi cevmi in kopicico navadnih kurilnih cevi. Ena lokomotiva pa ima pregrejalec sploh v vseh ceveh. V to svrhu so vse cevi uporabljene kot dimne cevi in imajo zategadelj tudi mnogo večji premer 76 mm. Pregrejalni elementi so izpeljani prav po vseh ceveh. — Vseh pet lokomotiv ima dvojni stroj z enostavno izrabo pare, skoraj enak kotel, edino tri imajo železno peč in le dve bakreno. Kar se tiče krmila, je povsod Heusingerjevo krmilno drogovje; namesto batnih deliteljev so Lentzovi zaklopniški razvodniki. — Razni eksperimenti po mnogih progah so pokazali, da se je najbolj obnesel glede ekonomije na kurivu in vodi oni stroj, ki ima cel kotel prirejen kot pregrejalec, je ograjena bakrena peč, enostopni dvojni stroj (Zwillingslock) in Lentzov zaklopniški razvodnik.

Japonske železnice so zgrajene vse ozkotirno, v širini 1.067 m. Ker se je v zadnjem času železniško omrežje zelo povečalo in je tudi promet pričel močno naraščati, se je začelo čutiti tudi v Japonski pomanjkanje normalnoširokih železniških prog. Nastavljena je bila posebna komisija, da prouči točno iz vseh stališč vprašanje, ali se da ekonomično izvršiti pregradnja ozkih na normalno progo ali ne. Ugotovilo se je, da bi se dal s povečanjem in moderniziranjem vagonov promet brez pregradnje dvigniti na zaželjeno vršilnost. Tudi bi prišla pregradnja zelo drago, saj ima Japonska nad 195 km tunelov, ki so seveda vsi zgrajeni ozkotirno. — Sklenilo se je, da se za sedaj opusti misel pregradnje, pač pa se bo skušalo napraviti večje in silnejše lokomotive in vagone ter prigradilo važnejšim progam drugi tir, da postanejo na tak način dvotirne in s tem izdatnejše. — Mi imamo v Jugoslaviji tudi cel kompleks ozkotirnih prog na enem kupu v Bosni in Srbiji. Okoli njih pa so vse železnice ne samo v tuzemstvu, temveč tudi v inozemstvu normalnotirne. Pri nas obstoji na vsak način potreba, da se vse važnejše ozkotirne proge ponormalijo. — Medtem ko ima Japonska enotno same ozkotirne proge in je rešitev gori omenjene komisije po-

polnoma pravilna, bo zahteval jugoslovanski ozkotirni problem intenzivnejši študij in po našem mnenju bomo morali — ponormaliti jih.

Novi tovorni vagoni z nakladnostjo do 100 ton so se zgradili zadnje čase v Ameriki. Imajo dvo podstavka, vsakega z 3 osmi. Razdalja med obračalnimi čepi znaša 11,2 m, dolžina voza je 16 m. Tara sam je 44,6 ton tako, da tehta tak kolos naložen 144,6 ton ali povprečno 5 naših polnih 20 tonskih premogovnih voz vrste Kc. — Vporablja se ti veliki vozovi v prvi vrsti za prevoz rud, premoga in sploh sličnih snovi. V zadnjih letih se je zgradilo nad 4000 takih vozov, med njimi za poskušnjo tudi nekaj pokritih za kosovno blago.

Ozkotirno omrežje v naši državi se nahaja v Bosni in Srbiji. Vse proge imajo tirni razstop 760 mm. Vendar pa bosansko omrežje ni še zvezano z srbijanskim, tako da je ogromen kompleks zemlje radi tega brez železnice. V zadnjem času pa se je tudi tukaj začela reforma. Da se končno enkrat zveže Bosna s Srbijo, se gradi nad 50 km dolga zvezna proga Užice-Vardište. Ko bo ta dogotovljena, se zvezano ostrže naše države sicer ozkotirno za prvo silo z morjem. Obenem pa se lo zvezalo postaji Stolac in Paračin na glavni progi tudi ozkotirno. S tem bo ustvarjeno nato enotno ozkotirno omrežje med Timskom, Donavo in Jadranom. Glavne proge bodo nato: Zaječar-Paračin - Stolac - Užice - Sarajevo - Mostar-Gruž-Sarajevo - Brod na Savi. Na to dvojico glavnih prog bo priklopljenih več tudi zelo važnih prog, osobito v Srbiji na postaji Čačak, kjer bo zveza na Valjevo, Lajkovac in Mladenovac. — Ko se bo pozneje vsaj glavne proge premenilo na običajni normalni tir, kar je tudi v projektu, bo ustvarjenih zopet par važnih prometnih žil.

Poljske državne železnice imajo dolžino 15.683 km, od tega 6081 km dvotira. Zelo primanjkuje poljski republiki lokomotiv in vagonov. Leta 1920 se je uvozilo večinoma iz Amerike 265 lokomotiv in 4750 vozov. Poljska domača železniška industrija ima naročil čez glavo, ki naj dobavijo tekom 12 let 1200 lokomotiv in 78.000 vagonov. Ali bo mogla poljska industrija, ki je šele v povojih? Lokomotiv ima Poljska 4147 z nad 100 vrstami, večinoma pa so zastarele. Dalje je na razpolago 8861 potniških in 85.226 tovornih vozov. Vse našete vozovje absolutno ne zadošča. Izmed lokomotiv je bilo 902 potniški in 3458 tovornih strojev, ki so nemške, ruske in avstrijske proveniencie. Stroj je samo 24 odstotkov v dobrem stanju, nad polovica je slabih za službo nesposobnih in nad 300 se jih je kasiralo. — V Poljski se je ustanovilo po prevratu troje novih lokomotivskih tovarn.

J. T.:

Konjska sila.

Tehnični izraz »konjska sila«, pod katero razumemo, kakor znano tvornost (Leistung), t. j. dvig 75 kg v sekundi meter visoko, je nastal iz verodostojnega vira na sledeči način:

Ko je izumitelj parnih strojev James Watt, postavil njegov prvi večji parni stroj v londonski pivovarni Vitbread, kjer je črpal vodo, predlagal mu je pivovarnar,

naj se tvornost stroja s konjsko silo izenači. Watt je bil s tem predlogom zadovoljen. Pivovarnar je vpregel svojega najboljšega konja v pogon stroja in ga pustil delati nepretrgoma 8 ur. Pod pokanjem biča in največjo naporno silo, je napravil konj tvornost, na katero je bil pivovarnar ne malo ponosen. Konj je dvignil v osmih urah 2,120.000 kg vode meter visoko, kar znese na sekundo 73,6 kg Watt je to vsoto okroglijl na 75 kg in jo označil kot enoto sile v tehniki. Po poznejših preizkušnjah znaša »konjska sila« veliko manj in sicer 27,8 kg.

Upeljava parne piščalke.

Prvi vlaki, ki so bili v letu 1833 na Angleškem v prometu na progi Leicester-Swanington še niso imeli parnih piščalk, temveč je oddajal vse tozadevne signale vlakovodja z rogom, ki mu je bil obešen okrog vratu.

Nekega dne se dogodi, da je vlak na križišču cest, povozil z maslom in jajci dobro naložen voz, ki ga je lastnik namenil peljati na trg in uničil zalogo z vozom vred.

Na Angleškem je ta prva železniška nesreca napravila na vso javnost jako mučen utis, ki je pri pristojnih oblastih zahtevala energično, da se upeljejo takoj varnostne naprave, da se v bodoče take in enake nesreče preprečijo, ker je voznik trdil, da z rogom danih varnostnih signalov ni slišal.

Direkcija omenjene železnice je zahtevalo in nervoznost javnosti upoštevala ter takoj obvestila izumitelja lokomotive Stephensona z naročilom izdelati rog, ki bi pritrjen na stroju s pomočjo pare oddajal močnejši glas. Stephenson je naročilo sprejel z obljubo, da ga tudi izvrši.

V kratkem času je izdelal načrt, po katerem je neka tovarna za glasbila izdelala pod nadzorstvom Stephensona trombo, pritrjeno na stroju, ki je s pomočjo pare oddajala nadnaravno hreščec glas. Prva poskušna voznja z novo trombo se je izborna obnesla ter je direkcija sklenila upeljati to novo napravo na vse svoje stroje. Ob istem času je pa tudi angleška vlada izdala ukaz, da ni dovoljen promet z nikakim strojem na železnici, ki ni opremljen s to napravo.

Po treh letih uporabe se je izkazalo, da tudi glas trombe ni dovolj močan, preprečiti nesreče na železnici ter so po daljši rekonstrukciji znašli današnjo parno

piščal, ki je bila prvič v uporabi in upeljana na progi Leipzig—Dresdeň, ki je s svojim močnim glasom bila več časa strah ljudi in živali, dokler se jo niso privadili.

Za tiskovni sklad

so darovali:

Tov. Vernig Vinko, strojev., Brod na Savi Din 10.—; Kosem Franc, strojev. Din 5.—; Košir Ivan, strojev. Din 10.—; Čuk Drago, strojev. Din 10.—; Povše Alojz, strojev. Din 5.—; Čuk Ivan, strojev. Din 5.—; Strojvodje kurilnice Borovnica Din 35, skupaj Din 80. — Do sedaj nabrano za tiskovni sklad Din 1257,75. — Strojvodje Pišlar Fran je daroval 100.— Din 7% obveznico investicijskega drž. posojila. — Vsem darovalcem iskrena hvala. Tovariši! Posnemajte!

LISTNICA UREDNIŠTVA.

Radi nepredvidenih težkoč prinesemo izjerno poročilo o obnem zboru v prihodnji številki. — Tovariše člane prosimo, da do tedaj potrpe.

Vse tovariše člane uljudno prosimo, da nas obveščajo o vseh važnih službe se tičočih dogodljajih svojega okoliša. Z veseljem sprejememo prispevke v obliki dopisov za naš list, ker je z gostimi in vsestranskimi informacijami je mogoče, da je list dovolj informativen za ostale tovariše in pravi bojevnik za odpravo vseh nedostatkov in krivic. Tovarišem, ki se ne čutijo sposobne za dopisovanje, svetujemo, da se na to ne ozirajo, ker tudi članki, čeprav niso slovnično dobri, so uporabljivi, ker bo zato skrbelo uredništvo. Dopisujte kratko a jedrnato. Onim tovarišem, ki žele spremembe v vsebini lista, naj nam to pismeno sporoče in stavijo tudi primerne želje. Po možnosti jih hočemo upoštevati. Čim več raznovrstnega gradiva, tem polnejši bo list. Na delo tovariši za svoj organ!

Josip Prešeren

Ljubljana VII, Celovška c. 82

se priporoča za izdelovanje čevljev po meri.

Zmerne cene!

Postrežba točna!

Popravila
se
sprejemajo.

